

Olje- og energidepartementet

Saksbehandlar, innvalstelefon

Tore Larsen, 5764 3126

Klage på godkjenning av miljø-, transport- og anleggsplan for Lutelandet vindkraftverk i Fjaler kommune i Sogn og Fjordane

---

Fylkesmannen klager på NVE sitt vedtak av 28.6.2019, der miljø-, transport- og anleggsplan for Lutelandet vindkraftverk blir godkjent.

Godkjenninga er basert på eit mangelfullt kunnskapgrunnlag, og vi meiner at det i lys av eksisterande informasjon er eit klart behov for at MTA-planen stiller krav om stans av vindmøllene i viktige trekkperiodar for fugl.

Fylkesmannen viser til brev frå NVE til Lutelandet Energipark AS datert 28.6.19, med godkjenning av konsesjonspliktige endringar, detaljplan og MTA-plan for Lutelandet vindkraftverk. Brevet inneheld ein gjennomgang av høyringa og innkomne høyringsuttalar, og grunngjeving for NVE sitt vedtak. Det blir gitt konsesjon til å auke samla installert effekt frå 45 til 56 MW, og detaljplan og MTA-plan blir godkjent med spesifiserte vilkår.

Fylkesmannen i Vestland peikte i sin høyringsuttale av 7.3.19 på ei rekke tilhøve knytt til både konsesjonsvurderingar, detaljplan og MTA, og understreka ikkje minst at kunnskapsgrunnlaget som er lagt til grunn for saksbehandlinga er høgst mangelfullt og dels feilaktig. Ingen av Fylkesmannen sine innvendingar er følgd opp av NVE. Vi meiner at NVE her ikkje har tatt omsyn til viktig ny informasjon som bør vere avgjerande for saksbehandling av vindkraftverk, og slik sett går Lutelandet vindkraftverk inn i ei rekke av vindkraftsaker der mangelfulle data og utilstrekkeleg biologisk kompetanse pregar fleire ledd i saksbehandlinga, frå konsekvensutgreiing til konsesjonsavgjerd og MTA-planar. Dette fører slik vi ser det til at kapittel II i naturmangfaldlova ikkje blir følgd opp på forsvarleg måte.

Avgjerande kunnskapsmanglar ved vurdering av kapittel II i naturmangfaldlova

NVE har i sitt vedtak av 28.6.19 eit eige avsnitt om kapittel II i naturmangfaldlova, der det m.a. står følgjande:

«Gjennom konsekvensutredning og konsesjonsbehandling, samt vurdering av detaljplan og søknad om konsesjonspliktige endringer, er disse forholdene [§ 8 og § 10 i naturmangfaldlova] belyst og vurdert. NVE anser at kravet i § 8, om at vedtaket i hovedsak skal bygge på eksisterende kunnskap, samt at kravet til vurdering av økosystemtilnærming og samlet belastning i § 10, er oppfylt i konsesjonsprosessen. NVE mener det foreligger tilstrekkelig kunnskap om virkningen tiltaket kan ha for naturmangfoldet. Førvar-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 har derfor mindre betydning i denne saken.»

Fylkesmannen i Vestland deler ikkje NVE si vurdering av at vedtak som har med naturmangfaldet å gjere er basert på tilstrekkeleg kunnskap i denne saka. Tvert om er det grunn til trekke fram avgjerande manglar ved både kunnskapsgrunnlaget og bruken av det. I det følgjande vil vi særleg konsentrere oss om problemstillingar knytt til fugl og fugletrekk, eit tema der kunnskapsgrunnlaget nyleg har blitt markert betre.

Snevert fokus på planområdet

I vår uttale til detaljplan og MTA for Lutelandet vindkraftverk peikte vi på at det bør bli gjennomført for- og etterundersøkingar for å finne fram til avbøtande tiltak med tanke på fugletrekk, og føreslo å stanse vindmøllene i periodar under trekket. Sjølv om Fylkesmannen spelte inn at Lutelandet truleg ligg midt i hovudtrekkleia for fugl på Vestlandet, og at lokale tilhøve gir auka kollisjonsrisiko, har NVE godkjent MTA-planen med denne enkle gjennomgangen av omsynet til fugl og fugletrekk:

5.2 Fugl: Gjennom KU ble det utredet at planområdet ikke har stor verdi for fugl. Prosjektet planlegger ikke for særskilte avbøtende tiltak for fugl.

Det er beklageleg at ei slik formulering i MTA-planen har blitt godkjent, etter at Fylkesmannen som faginstans både i denne og liknande saker ved fleire høve har gjort merksam på at det ikkje er tilstrekkeleg å berre forhalde seg til planområdet for å kunne følgje opp kapittel II i naturmangfaldlova. Når det gjeld Lutelandet har Fylkesmannen både gjort greie for problemstillingar knytt til hekkande hubro like utanfor planområdet, og problemstillingar knytt til fugletrekk som også krev at eit større omland enn berre planområdet må leggjast til grunn for saksbehandlinga.

I denne samanhengen vil vi også peike på det NVE har skrive i del 4.6.1, *NVEs vurdering av virkninger for naturmangfold*. Der står det at «*vindkraftverkets potensielle virkninger for fugl vil avhenge av utformingen av vindkraftverket.*» Dette er ein påstand det ikkje finst belegg for, i alle fall ikkje slik norske vindkraftanlegg blir utforma. Det er tvert imot lite som talar for at utforminga av eit vindkraftverk kan ha stort å seie for skadeverknader på fuglelivet, gitt at det er ganske tronge rammer for korleis eit vindkraftverk kan utformast (vindmøllene må stå på høgdepunkt, med ein viss minimumsavstand til andre møller osv.). Trekkorridorar for fugl er ikkje så smale at ein kan unngå dei ved å justere litt på plasseringa av møllene innanfor eit planområde. Det er plasseringa av eit vindkraftanlegg i ein større geografisk skala som avgjer om det får verknader for fugletrekk. Anten er det plassert i ein trekkorridor, eller så er det ikkje plassert i ein trekkorridor. Lutelandet er etter vårt syn plassert midt i hovudtrekkleia for fugl på Vestlandet, og vi kjem tilbake til dette seinare.

Manglande kunnskap om fuglar og fugletrekk

Som grunnlag for å kunne godkjenne punkt 5.2 om fugl i MTA-planen, viser NVE under punkt 4.6.1 til «*de vurderinger som er gjort om fugletrekk i «bakgrunn for vedtak» av 08.07.2011.*» Problemet her er at bakgrunnen for konsesjonsvedtaket som blei gjort for 8 år sidan, 8.7.2011 er basert på vesentlege manglar og feil. Vi viser her til sentrale formuleringar i del 7.7.5 i nemnte bakgrunn for vedtak, og går gjennom dei punktvis:

- *Konsekvensutredningene legger til grunn at trekkende fugl passerer vindkraftverket vest for Værøyene.*
  - «Værøyene» finst ikkje i området, så truleg er det øygruppa Værlandet ute i ope hav vest for Lutelandet ein her meiner. Ideen om at hovudtrekkruta for fugl langs Vestlandskysten går så langt ute i havet er det ikkje fagleg grunnlag for, noko Fylkesmannen påpeikte under høyringa. Det går rett nok ei trekkroute for sjøfugl der ute, men det trekket er ubetydeleg samanlikna med dei mengdene av trekkfugl som dei siste åra er påvist inne over land gjennom fugleradarundersøkingar i fylket.
- *Etter NVEs vurdering er det usikkerhet om nøyaktig trekkroute for fugl forbi Lutelandet. Etter NVEs vurdering vil ikke dette være avgjørende for konsesjonsspørsmålet, da Lutelandet vindkraftverk er planlagt i et åpent landskap, og er av en slik størrelse at det ikke synes å utgjøre en vesentlig barriereeffekt for trekkende fugl.*

- Dette tyder på at NVE ikkje kjenner til at dei største mengdene trekkfuglar er små, landtrekkande artar som i hovudsak flyg om natta, og som så langt det er mogleg unngår opne sjøområde på den eine sida og høge fjellområde på den andre. Dei opne havområda utanfor Lutelandet tilseier at hovudtrekkleia ikkje kan gå lenger vest enn vindkraftanlegget, mens det er usikkert kor mykje lenger aust den kan gå. Fjellområda rett mot aust er ikkje avskrekkande høge, men både i nord og i sør ligg det høgare fjellområde som tilseier at hovudtrekkleia blir pressa ut over Lutelandet. Vi meiner at fugleradarundersøkingar lenger nord i fylket klart støttar ei slik tolking av terrenget sin verknad på trekkleia.

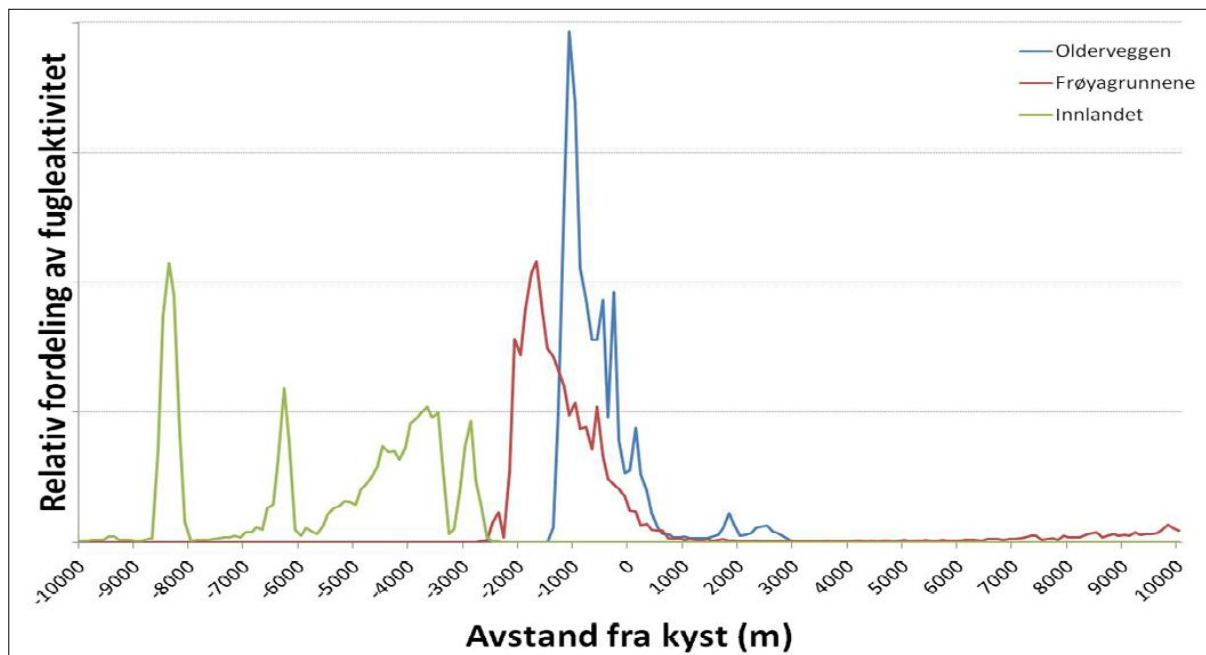
- *Videre viser NVE til Fjaler kommunes vedtak av 9.11.2009 vedrørende reguleringsplanen for Lutelandet hvor Brattholmene er tatt ut av planområdet og omregulert til spesialområde - friluftslivsområde. Brattholmene utgjorde den vestligste delen av planområdet. Videre er deler av planområdet omregulert til spesialområde naturvern. NVE vurderer derfor at eventuelle virkninger er redusert som følge av de plantilpasninger som er gjort i plan- og reguleringsarbeidet.*
  - Vi kan ikkje sjå at dette er relevant, om ein da ikkje meiner at trekkorridoren over Lutelandet er så smal at den berre passerer over Brattholmane. At delar av planområdet inne mellom vindmøllene er regulert til spesialområde naturvern, har heller ingen relevans for fugletrekket over Lutelandet.
- *NVE konstaterer at informasjon om fugleartene i området er basert på eksisterende kunnskap fra Fjaler kommune, Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og lokale ressurspersoner. Utreder har også gjennomført fugleregistreringer i det aktuelle området. NVE finner at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å avgjøre konsesjonssøknaden om Lutelandet vindkraftverk. Etter NVEs vurdering vil ikke Lutelandet vindkraftverk påvirke bestandsutviklingen av utsatte fuglearter i plan- og influensområdet.*
  - Vi veit ikkje kva informasjon NVE her byggjer på frå Fjaler kommune og lokale ressurspersonar, men tviler på at nokre av dei er i stand til å bidra med eit kunnskapsgrunnlag om fugletrekk som ville vere i nærleiken av tilstrekkeleg for eit forsvarleg avgjerdsgrunnlag. Mistydingane om eit hovudtrekk langt til havs stadfester at kunnskapsgrunnlaget uansett ikkje har vore godt nok. Den informasjonen Fylkesmannen bidrog med til KU-arbeidet, støttar heller ikkje opp om NVE sine konklusjonar, sjølv om det blir framstilt slik.

Ny og betre informasjon om hovudtrekkleia langs Vestlandet

Oppfatninga av fugletrekk som noko som skjer ute over havet har dessverre påverka utfallet av mange vindkraftsaker i Sogn og Fjordane. Ut frå den kjennskapen Fylkesmannen har til konsulentane som har vore involvert i KU-arbeidet, skuldast problemet at desse ikkje sjølv har hatt den nødvendige fagkompetansen om fugl, men truleg har leita seg fram til informasjon, og under dette arbeidet har merka seg at lokale ornitologar ofte skriv om trekkfuglobservasjonar ytst på kysten. Dette kan ha fått dei til å tru at fugletrekk er noko som skjer ute over havet, mens forklaringa på fuglefolket sin fascinasjon for trekkande sjøfuglar rett og slett er at både sjøfuglar og ornitologar er dagaktive. Små fuglar som flyg om natta har ikkje den same attraksjonsverdien.

NVE manglar biologisk spesialkompetanse på saksbehandlarnivå, og har ikkje hatt føresetnader for å vurdere kva som er rett. Dei har valt å stole meir på påstandane frå konsulenthald enn på påstandane frå Fylkesmannen, og har i stor grad akseptert ideen om ei hovudrute for fugletrekk ute over sjøen.

Dette er det etter vårt syn ikkje lenger nokon grunn til. I 2011 blei den første undersøkinga av fugletrekk med radar gjort på Frøya i Bremanger, i 2018 stod ein fugleradar utplassert på Bremangerlandet, og i 2018 og 2019 har fugleradar blitt brukt ved Guleslettene. Frøya-radaren i 2011 blei utplassert i samband med ein plan for offshore vindkraft, og var plassert med tanke på å kartlegge aktivitet over sjøen. Den gav likevel interessant informasjon også om anna fugletrekk:

Figuren er tatt frå NINA-rapport 825 *Fagrapport til strategisk konsekvensvurdering av fornybar energiproduksjon til havs – sjøfugl*, og viser ei relativ fordeling av registrerte fuglespor i ulik avstand frå radaren. Det blei fanga opp svært lite aktivitet ute over sjøen (mot høgre på x-aksen), men langt meir innover mot fastlandet (mot venstre). Dette stadfesta relativt klart på at det gjekk eit langt meir omfattande trekk over Bremangerlandet enn ute over sjøen. Trass i at dette arbeidet blei gjort allereie i 2011, fekk det ingen følgjer for konsulentbransjen sitt syn på fugletrekket. Det førte tilsynelatande heller ikkje til at NVE endra si oppfatning av saka. Men noko støy må det ha generert, for etter fleire år med ytterlegare kritikk av dei meiningslause trekkfuglundesøkingane i vindkraftsaker, blei ønska om vidare bruk av fugleradar omsider følgd opp i 2018. Mens konsulentane sitt arbeid med kartlegging av fugletrekk så langt hadde strekt seg til nokre dagar med observasjon av trekkande fuglar ved høglys dag (noko som naturlegvis ikkje kunne gi data av verdi dersom dei store mengdene trekkfuglar i hovudsak flyg om natta), fekk ein no tilgang til informasjon av ein heilt annan kvalitet.

Fugleradaren på Bremangerlandet blei plassert midt i det planlagte vindkraftanlegget, og registrerte i løpet av ein periode på drygt 14 veker mellom 29. april og 12. september 338 588 fuglespor. Radaren skil ikkje mellom individ i tette flokkar, og bak kvart radarspor kan det derfor skjule seg frå eitt individ til fleire titals eller meir. På grunn av tekniske problem fekk ein berre registrert svært lite av hausttrekket, og sjølv om det truleg blei registrert mange lokale, hekkande fuglar om sommaren, er det likevel eit ganske konservativt overslag at det i løpet av vår og haust passerer eit par millionar trekkfuglar over arealet der Bremangerlandet vindkraftverk er tenkt plassert.

Fugleradarane ved Guleslettene blei plassert ut fordi Fylkesmannen meinte at den vestlege delen av planområdet for Guleslettene vindkraftverk ville kome i konflikt med fugletrekk. Hausten 2018 kunne radaren ikkje plasserast inne i planområdet på grunn av tekniske problem, og den blei derfor plassert nær sjøen vest for Guleslettene. Den var i aktivitet frå 16. august til 20. september, og frå 1. til 9. oktober. I løpet av denne perioden på drygt seks veker registrerte den i overkant av 25 000 radarspor, fordelt på 18 000 individ og 8000 flokkar. Våren 2019 blei så ein fugleradar plassert inne i den vestlege delen av sjølv planområdet for Guleslettene vindkraftverk, og var i aktivitet i ein periode på 12 veker mellom 4. mars og 29. mai. Sjølv om denne radaren var i aktivitet dobbelt så lenge som den som stod nær sjøen, registrerte den likevel 30 gonger fleire fuglar: Ein million enkeltindivid og om lag 230 000 flokkar.

Resultata av fugleradarundersøkingane frå Frøya, Bremangerlandet og Guleslettene viste med andre ord at hovudtrekket går over land, og ikkje ute over sjøen. Dei stadfesta også at fugletrekket er mest omfattande om natta.

Over Guleslettene viste registreringane at den vesentlege delen av radarspora gjekk i høgder på mellom 0 og 300 m over bakken, mens fuglane i gjennomsnitt flaug litt høgare over Bremangerlandet. Dette betyr at mange hundre tusen fuglar kvar vår og haust vil passere desse vindkraftanlegga innanfor sveipareala for rotorblada.

Kartet til på neste side antydar kvar hovudtrekkruta går gjennom Sogn og Fjordane for dei mange i hovudsak **natttrekkande landfuglane**, basert på grunnleggande kunnskap om fugletrekk konkretisert i følgjande punkt (trekkrutene for dei relativt meir fåtallige sjøfuglane langs kysten er ikkje teikna inn):

1. Energisparing ved ei rettast mogleg fluktrute
2. Kortast moglege distansar over open sjø
3. Så få energikrevjande stigningar som mogleg (halde ei jamn høgde over lengre distansar)
4. Unngå høge fjellområde
5. Tilgang til eigna rasteplassar

I nord og i sør er det truleg rom for alternative ruter; val av desse kan vere påverka av vértilhøve. Dei to grå ovalane på kartet viser kvar plasseringa av trekkruiter basert på desse føresetnadene er verifisert av fugleradar. Ut frå dei nemnte føresetnadene er det overvegande sannsynleg at hovudtrekkleia for fugletrekket går over Lutelandet. I tillegg er det truleg at trekket der går relativt lågt, ettersom det ikkje er spesielt høge parti å passere innanfor fleire mil verken nord eller sør for Lutelandet.

Manglande kunnskap om hubro

Ein mogleg hekkeplass for hubro i nærområdet til Lutelandet vindkraftverk er nemnt i konsekvensutgreiinga for Lutelandet, men i «bakgrunn for vedtak» datert 8.7.2011 fokuserer NVE som tidlegare nemnt på planområdet, og oppsummerar sine vurderingar av vindkraftverkets verknader på fugl til å vere små. I del 8.3 *Samlet vurdering av Lutelandet vindkraftverk*, er fugl ikkje nemnt i det heile.

I NVE sitt vedtak av 28.6.2019 med godkjenning av MTA-plan for Lutelandet vindkraftverk er konflikt med fugl, og spesielt hubro, framstilt litt meir nyansert, men konklusjonen i del 4.6.1 er likevel den same: «NVE konstaterer at planområdet for vindkraftverket ikkje synes å ha stor verdi for fugl. Det er ikkje registrert hekkelokaliteter for rødlistede fuglearter innanfor planområdet. Basert på den supplerende konsekvensutredningen, andre opplysninger og eksisterende kunnskap om fugl, mener NVE at det ikkje avdekkes vesentlege endrede virkningar sammenlignet med kunnskapen som lå til grunn for vurderingene i «bakgrunn for vedtak» av 08.07.2011. NVE mener derfor at tiltaket alene ikkje vil ha betydning for den regionale eller nasjonale bestandsutviklingen av truede og sårbare fuglearter, jf. naturmangfoldloven § 5. Føre-var-prinsippet kommer derfor ikkje til anvendelse.»

Her vil det vere avgjerande kva «opplysningar og eksisterande kunnskap om fugl» som er brukt. NVE slår i del 4.6.1 fast at leveområdet for eit hubropar kan vere opptil 10 km², men varierer med byttedyrtilgangen og frå år til år. Dette er feil, og det har vore kjent i mange år at hubroen sitt leveområde som regel er mye større enn dette. Mellom anna viste bruk av GPS-sendarar på 13 hubroar i Rogaland (eit prosjekt sett i verk av vindkraftselskapa etter oppmoding frå NVE) leveområde på 20-31 km² i hekketida og 42-66 km² utanom hekketida. Dette er vel å merke i ein del av landet der hubrobestanden for tida er langt tettare enn i Sogn og Fjordane.

Kor mange hekkelokalitetar for hubro som har vore i bruk i Sogn og Fjordane opp gjennom tidene er usikkert, men det ligg føre gode indikasjonar på at talet kan ha vore rundt 70 eller noko meir. I samband med den nasjonale handlingsplanen for hubro har Fylkesmannen undersøkt dei fleste av desse med bruk av lydopptakarar gjennom fleire døgn, og ved reirleiting i terrenget. Resultatet er at det i perioden 2015-2019 er påvist aktivitet (roping) ved 16 lokalitetar. Ved seks av desse har det i perioden berre vore

Sannsynleg hovudtrekkerte for landtrekkande fuglar i Sogn og Fjordane, basert på føresetnadene på førre side. Dei grå ovalane viser trekkområde stadfesta av fugleradar.

einslege individ. To av para har ikkje gitt livsteikn frå seg på to år; det eine forsvann etter at ei kraftleidning blei sett opp nær hekkeplassen. I 2019 var situasjonen at det var aktive (ropande) par ved fem lokalitetar. Ein av desse ligg tre km nord for Lutelandet, og roping blei registrert 14. og 15. mars.

Ein medverkande årsak til hubroen sin svake bestandssituasjon i Sogn og Fjordane er truleg at arten i stor grad jaktar på sjøfuglar, som det no er langt færre av enn tidlegare. Lokalt gode sjøfuglområde finst likevel enno, og eitt av dei er ved Sakrisøy 1,5 km sør for Lutelandet. Området er viktig både som hekke-, trekk- og vinterområde, og inngår i Fylkemannens overvåkingsprogram for sjøfugl. Det er derfor svært sannsynleg at hubroane i området jaktar ved Sakrisøy, og dermed må passere over Lutelandet.

Lutelandet vindkraftverk er utforma slik at avstanden frå bakken opp til rotorblada vil bli berre 30 meter, noko som gir hubroen svært små sjansar til å overleve etter at vindkraftanlegget kjem på plass. I tillegg vil 132 kV kraftlinja frå anlegget bli plassert like ved det som no er identifisert som hubroen sin hekkeplass, og samla sett er det overvegande sannsynleg at dette hekkeområdet går tapt. Ettersom det er eitt av berre fem hekkeområde med par i fylket i 2019, vil Lutelandet vindkraftverk føre til ei vesentleg forverring av den regionale bestandsutviklinga for hubro.

Umoglege krav om regional og nasjonal påverknad på bestandsutvikling for fugl

I vedtaket av 28.6.2019 med godkjenning av MTA-plan for Lutelandet vindkraftverk står dette i del 4.6.1: «NVE mener derfor at tiltaket alene ikke vil ha betydning for den regionale eller nasjonale bestandsutviklingen av truede og sårbare fuglearter, jf. naturmangfoldloven § 5. Førre-var-prinsippet kommer derfor ikke til anvendelse». Det har blitt ei standardformulering i vindkraftsaker at det ikkje er nødvendig med spesielle omsyn til fugl dersom NVE meiner at eit vindkraftverk ikkje påverkar «regional eller nasjonal bestandsutvikling».

Det same kjem fram i framlegget til Nasjonal ramme for vindkraft (NVE-rapport 12-2019). Der står det at «I framtidig konsesjonsbehandling av vindkraftverk vil NVE ta utgangspunkt i om vindkraftverk kan medføre virkninger på nasjonalt eller regionalt bestandsnivå for arter som er sårbare for vindkraftutbygging. Vi mener det ikke bør etableres vindkraftverk dersom utbyggingen medfører at sårbare arter blir ytterligere truet eller at muligheten til å nå forvaltningsmålene reduseres». Det er uklart kva som meinast med artar som er sårbare for vindkraftutbygging, men det blir nemnt seinare at «NVE mener at tiltak som kan påvirke den nasjonale eller regionale bestandsutviklingen for arter som er oppført på rødlista, i hovedsak bør unngås».

Dette utløyser i praksis eit krav om å påvise at eit vindkraftverk vil få verknader på regionalt eller nasjonalt nivå før NVE vil vurdere omsyn til fugl. Fylkesmannen meiner at eit slikt krav vil vere umogleg å oppfylle, av fleire grunnar. Svært mange fuglearter har allereie i mange år hatt ei svært negativ bestandsutvikling, både på regionalt og nasjonalt nivå. Men det er også godt kjent at fuglebestandane i Europa generelt er i nedgang. European Bird Census Council (EBCC) publiserte i 2018 ein rapport («State of common european breeding birds 2018») som viser at alle dei 170 undersøkte artane under eitt viste ein tilbakegang på 15 % sidan 1980. Mange av artane i tilbakegang er vanlege trekkfuglar på våre kantar. Noreg har også deltatt i undersøkingar i regi av EBCC, og m.a. blei det i 2018 publisert ein rapport om bestandutviklinga for fjellfuglar i 12 europeiske land («Declining population trends of European mountain birds») der det m.a. går fram at tilbakegangen er større i Fennoskandia enn i dei fleste andre undersøkte regionane.

Når ein legg til at ein av tre norske fuglearter er i så sterk tilbakegang at dei har hamna på raudlista, og at tilbakegangen skuldast faktorar som verkar både nasjonalt og internasjonalt, korleis skal ein klare å skille ut kor stor del av denne tilbakegangen som kan skuldast vindkraftverk? I tillegg kjem at vi sjølvstund ikkje har oversikt over samansettinga av fugletrekket verken når det gjeld artsfordeling gjennom sesongen eller kor mange individ av kvar art det dreier seg om. I praksis er det umogleg å vurdere kor stort bidrag eit vindkraftverk gir i høve til andre faktorar når det gjeld å «medføre at sårbare arter blir ytterligere truet eller at muligheten til å nå forvaltningsmålene reduseres». I tillegg tar det tid å registrere

bestandsendringer, og vi har ikkje kartleggingsprogram som er detaljerte og omfattande nok for relevante fuglegrupper. Sjølv for ein så godt studert art som fiskemåsen tok det 15 år frå bestandsnedgangen tok til for alvor før arten fekk plass på raudlista.

NVE sitt krav om å dokumentere verknader på regionalt eller nasjonalt bestandsnivå må på dette grunnlaget seiast å vere urimeleg. Det finst heller ikkje forskning som seier noko om kollisjonsrisiko for landtrekkande (og hovudsakeleg natttrekkande) fuglar langs Vestlandskysten i møte med vindkraftanlegg. Med tanke på at det no er påvist at det vil passere millionar av trekkfuglar gjennom vindkraftanlegg i Sogn og Fjordane, og at også Lutelandet etter alt å døme er plassert i denne trekkleia, er det nødvendig å ta paragrafane i naturmangfaldlova del II meir alvorleg.

Konklusjon

Lutelandet vindkraftanlegg er uheldig plassert i høve til fugletrekk, og NVE må følgje opp dette for å gjere dei uheldige følgjene så små som mogleg. Krav om periodevis stenging av vindkraftverket i trekkperiodane vår og haust er truleg den einaste måten å bøte på verknader for fugletrekk, og må inn i MTA-planen. Når det gjeld hubro, har krava til konsekvensutgreiing vore for svake til at ein kan hindre at ei utbygging på Lutelandet vil få negative verknader på regionalt nivå dersom anlegget blir realisert.

Med helsing

Kjell Kvingedal
miljødirektør

Tore Larsen
seniorrådgjevar

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Miljødirektoratet
Klima- og miljødepartementet